

ГОРДАНА СИМИЋ

ЈОВАН СЕКУЛИЋ
(1921–2009)

Јован Секулић, историчар уметности, оснивач и дугогодишњи директор Завода за заштиту споменика културе града Београда, а потом и директор Републичког завода за заштиту споменика културе, напустио нас је тихо децембра 2009. године.

Рођен је 5. фебруара 1921. године у Београду, где се школовао и 1954. дипломирао на Филозофском факултету – групи за историју уметности. Цео свој радни век посветио је култури и заштити споменичке баштине.

Као кустос Народног музеја у Београду, радио је од 1953. до 1959. године у Одељењу новије југословенске уметности. Југословенска влада тада му је омогућила једногодишњу стипендију и боравак у Архиву Академије ликовних уметности у Минхену, где је проучавао утицај минхенске сликарске школе на рад српских ученика те академије. Резултате тих истраживања објавио је позније у студији *Минхенска школа и српско сликарство*. Године 1959. прихватио се дужности начелника Одељења за културу Скупштине града Београда, настојећи да организује и успостави службу заштите споменичког наслеђа на подручју Београда. Ову замисао реализовао је већ наредне, 1960. године, када је званично формиран Завод за заштиту споменика културе града Београда. Судбина је одлучила да ова установа обележава 50 година постојања и рада, само неколико месеци након што нас је напустио њен први директор и оснивач.

Оснивајући Завод за заштиту споменика културе града Београда, Јован Секулић је успео да готово непогрешиво одабере најближе стручне сараднике и да око себе окупи младе стручњаке, са којима је створио снажну, у то време можда најјачу и најкомплетнију установу заштите у Србији. Управо са њима афирмисао је Завод на пољу истраживања, проучавања и заштите најразнороднијих споменичких фондова, а посебно на

заштити градских целина. Многи од тих колега, као ни он, данас нажалост нису међу нама. Они који су их познавали сећају их се са сетом, свесни њиховог великог личног доприноса развоју службе заштите.

Јован Секулић се залагао за развој методологије рада и комплексну валоризацију, уводећи нове принципе савремене и активне заштите споменичког наслеђа, што је имало значаја не само за развој градског завода већ је утицало и на развој укупне службе заштите у Србији, па и у тадашњој Југославији. Сматрао је да је у остваривању политике заштите споменичке баштине важан чинилац јавно приказивање резултата истраживања, валоризације и заштите, па је покренуо публикацију *Саопштења – Заштитна споменика културе на њодручју града Београда*, чијих је 13 бројева изашло под његовим уредништвом, а затим и многа друга посебна издања и каталоге.

Својим бројним текстовима објављеним у стручним часописима, али и написима у дневним медијима, пружио је велики допринос информисању културне јавности о значају делатности службе заштите и појединим актуелним питањима унутар ње. Лично и професионално интересовање за српску сликарску делатност XIX века исказао је кроз неколике студије, али не мањи значај посветио је и писању полемичких текстова, које је објављивао у средствима јавног информисања, пласирао их на радију и телевизији, како би известио јавност о раду Завода. Имајући стално на уму да је служба заштите споменичке баштине јавна, настојао је да управо широку јавност боље упозна с вредностима и значајем културног наслеђа Београда. Сетимо се само како је својим написом о Теразијској чесми *Одлагање равно проидању*, објављеном 1973. године, допринео да се само након две године Теразијска чесма врати из Топчидера и поново постави на Теразије. Исто је било и у случају заштите Кнез Михаилове улице, за чије је уређење и ревитализацију Секулић придобио јединствену подршку целог града.

Вишестрано активан, Јован Секулић се исказао и на плану делатности и организације службе заштите у целини, као и Друштва конзерватора Србије и Савеза друштава конзерватора Југославије, чији је председник једно време био. Залагао се за сарадњу завода у Србији и тадашњој Југославији, стварање неопходног јединства службе, остварење заједничког приступа у решавању стручно-методолошких и организационих питања важних за унапређење конзерваторске струке. У оквиру Завода за заштиту споменика културе града Београда тада је успоставио посебно одељење за истраживање и заштиту Смедеревске тврђаве, које је касније прерасло у засебну институцију, као Регионални завод за заштиту споменика културе Смедерево.



На место директора Републичког завода за заштиту споменика културе постављен је 1978, где је радио до 1984. године, када је отишао пензију. Као директор, много је допринео унапређењу рада ове установе, коју је у веома кратком периоду успео да стручно, кадровски и организационо оснажи.

Унутар Завода исказивао је неограничено поверење у стручне сараднике, чије пројекте је подржавао и са њима се непосредно упознавао током сталних обилазака терена и стицања непосредног увида у стање и проблеме заштите сваког појединачног споменика културе. Врло брзо је осетио потребу да се Републички завод кадровски подмлади, да се нови кадрови смисаоно професионално усмере и да се одговарајуће интегришу у састав установе. Његов посебан квалитет огледао се и у способности да процени вредности и могућности својих сарадника, да их одговарајуће ангажује, као и да мудро изабере оне најближе, укључујући и Радомира Станића, који му је био помоћник и који га је заменио на месту директора.

За време Секулићевог управљања Републички завод је остварио значајне резултате у готово свим областима деловања. Доношењем Закона о заштити културних

добра 1977. године, унете су извесне измене у начину вођења документације о културним добрима. Његовим залагањем и упорношћу, у Заводу су веома брзо успостављени централни регистри о свим врстама културних добара. Такође се истрајно заузимао за финансирање целовитих истраживања и обнову споменика од изузетног значаја. После дужег и неоправданог застоја, започета су археолошка ископавања, пре свега средњовековних сакралних споменика и манастирских целина, затим њихова рестаурација и презентација, а унапређен је и рад на заштити и представљању зидног сликарства.

Поред тога, настојао је да се Републички завод укључи у све велике, тада актуелне пројекте, који су морали да обезбеде претходна археолошка истраживања – Пројекат Ђердап II, Површински коп ТЕ „Дрмно“, Пројекат реконструкције и перспективног развојка Рударско-енергетског комбината „Колубара“ и др.

Трудио се да оснажи и унапреди сарадњу Републичког и осталих завода у Србији, као и да се успоставе јединствени систем и стратегија у планирању рада на заштити споменичког наслеђа, што је убрзо остварено оснивањем Заједнице завода за заштиту споменика културе.

Подједнако се ангажовао и на успостављању сарадње са службом заштите у другим републикама ондашње Југославије. Републички завод је тада спровео опсежне радове на заштити српских војничких гробаља, споменика и спомен-обележја у Македонији – попут гробаља у Битољу, Добровени, Скочивиру, затим спомен-костурница на Кајмакчалану, Зебрњаку и у Валандову. Значајно учешће стручњака Републичког завода било је и у Црној Гори, после разорног земљотреса 1979. године, када су укључени у израду документације о процени штете, а затим и у израду пројеката обнове. Обимни конзерваторско-рестаураторски радови изведени су на споменицима Котора, старе Будве, манастирском комплексу Градиште, Старом Бару и дворцу краља Николе у Бару, и многим другим. Истакнути су били и радови на заштити и рестаурацији икона из фонда Српске православне цркве у Сарајеву.

Посебно треба истаћи рад Секулића у погледу заштите баштине српског порекла у иностранству. На његову иницијативу основан је Координациони одбор

за старање и очување добара од посебног значаја за историју и културу СР Србије, како се тада звао, који је омогућио да се приступи систематској евиденцији ових добара, остваривању увида у њихово стање, а потом и њиховој заштити. Тако је Републички завод осамдесетих година прошлог века извео радове на заштити српских војничких гробаља у Тунису, затим на острвима Виду и Крфу, на Зејтинлику у Солуну и другде. Наравно, најзначајнији допринос Секулића, на том пољу, био је у успостављању услова за укључење српске службе заштите у рад на обнови архитектуре и живописа манастира Хиландара.

Морамо да поменемо и ангажовање Секулића у спровођењу и примени међународних конвенција у служби заштите, посебно у области недозвољеног извоза и преноса културних добара, као и у предлагању споменика за упис на Листу светске културне и природне баштине.

Током три деценије активног рада, Јован Секулић је оставио истински траг у служби заштите споменичке баштине. У пензију је отишао 1984. године као директор Републичког завода за заштиту споменика културе. Растеређен свакодневних обавеза, наставио је да пише и управо тада је објавио две књиге *Пућевима заштитне споменика културе* (2001) и *Минхенска школа и српско сликарство* (2001). Сарађивао је и писао за часопис *Наслеђе*, у којем је објавио и свој последњи текст под насловом *Ново гробље у Београду / Споменичко наслеђе – проблеми заштите* (2004).

За лични допринос успостављању и развоју службе заштите културне баштине, Јован Секулић је добио Октобарску награду града Београда (1976), одликовање Културно-просветне заједнице Београда „Златни беочуг“ (1980), награду Друштва конзерватора Србије (1983), као и више диплома, плакета и признања. Одликован је указом председника СФРЈ Орденом рада са златним венцем, као и Орденом за народ са сребрном звездом.

Звезда Јована Секулића угасила се 17. децембра 2009. године. Сахрањен је на Новом гробљу у Београду, једног сунчаног и прохладног јутра, у кругу малобројне породице, својих пријатеља, поштовалаца и колега.